

УДК 316.485.26:004

Оксана Сенченко,
аспірант кафедри видавничої справи
та редагування НТУУ "КПІ ім. І. Сікорського"

Новий виклик людству — гібридна війна

Розглянуто один із важливих напрямів використання соціально-комунікаційного інжинірингу для визначення сутності та еволюції гібридних війн, складовою частиною яких є інформаційно-мережеві війни, як сукупності умов, що забезпечують їх організацію, змістове наповнення, сприяють досягненню державо-агресором власних цілей. Наведено алгоритм застосування інформаційно-мережевого інструментарію в гібридних війнах.

Ключові слова: гібридна війна, "керований хаос", "м'яка сила", агресія, непрямая дія, мережа, інформаційно-мережеві війни, інструментарій війн.

Вступ

Поява гібридних війн відбиває історичну тенденцію переходу від війн, що передбачають фізичне знищення супротивника, до війн, орієнтованих на його самодезорганізацію й самодезорієнтацію для збереження наявної ресурсної бази. На практиці це здійснюється за допомогою застосування системи організаційних (узгоджених за цілями, місцем і часом розвідувальних, пропагандистських, психологічних, інформаційних тощо) дій на супротивника, що примушують його рухатися в потрібному для агресора напрямі.

Метою гібридних війн є якісні зміни традиційного культурного і духовного життя, порушення спадкоємності національних ідеалів і цінностей, демонтаж історичної пам'яті. Постійний інформаційний тиск дає змогу нівелювати культурні досягнення народу, піддавати некоректній критиці традиційний спосіб життя, паплюжити героїв нації. Злам культурної самосвідомості призводить до руйнування ідейного опору, типу і стилю управління, підміни національних інтересів і цілей державного розвитку.

Успішна реалізація цих завдань передбачає залучення представників панівної еліти країни-мішені (за допомогою комбінації різноманітних засобів), чий дії підсилюють спеціальні мережі груп людей — "агенти впливу". За допомогою гібридних війн політику супротивника спрямовують у стратегічну безвихідь, знищують його економіку завдяки проведенню неефективних реформ, гальмують розвиток озброєнь, спотворюють основи національної культури, формують серед населення "п'яту колону".

Складовою частиною гібридних війн є інформаційно-мережеві війни (ІМВ), витоки яких сягають давніх-давен, хоча системний аналіз цього явища про-

ведено значно пізніше. Методи стратегічного планування й управління ІМВ, розроблені наприкінці ХХ ст., впроваджують професіонали. Вивчення інформаційно-мережевих війн з позицій соціально-комунікаційного інжинірингу дає змогу передбачити поведінку учасників конфлікту, визначити їхні дії, а також уможливило навчання експертів та осіб, які приймають рішення. Учасники війни набувають певного досвіду та удосконалюють власну стратегію, що допомагає змінити ситуацію, сформувану новий механізм впливу на учасників, протидіяти ІМВ [1, с. 47—54].

Особливістю інформаційно-мережевих війн є використання організаційної зброї, в контексті якої основу війни становить комунікація, що підкоряється як стратегічним, так і тактичним законам. У межах стратегічних комунікацій визначається, яка інформація і як має бути виявлена, а в межах тактичних — де і коли. Важливою умовою успішного ведення ІМВ є наявність єдиного інформаційного простору (в якому плануються і проводяться дії) із супротивником, інакше інформаційні процеси, ініційовані агресором, не зможуть досягти мети — свідомості мішені.

Інформаційно-мережева війна — це динамічний процес, що відбувається у складній соціокомунікаційній системі з великою кількістю елементів, зв'язки між якими мають не детермінований, а ймовірнісний характер. Процеси самоорганізації реалізуються внаслідок перебудови наявних і утворення нових зв'язків між елементами, за умови взаємодії системи з довкіллям; ці процеси певною мірою автономні та мають цілеспрямований характер. Наука і мистецтво ведення інформаційно-мережевих війн зумовлені умінням управляти динамікою інвестиційного клімату і впливом зовнішнього середовища [2].

1. Аналіз змісту гібридної війни

Аналіз наукового доробку українських учених із дослідження змісту гібридної війни в аспекті соціальної складової й соціальних сил, які беруть участь у протистоянні Росії та України, дає змогу стверджувати, що інформаційно-мережеві війни є основою підривних соціальних технологій, залучених у російсько-українській війні.

Через протистояння між Російською Федерацією (РФ) та окремими країнами колишнього Радянського Союзу (Грузією, державами Прибалтики), а особливо Україною, що останніми роками переросло у справжню війну, дослідники приділяють гібридним війнам значну увагу. Аналізу агресії Росії проти України впродовж останніх років присвячено чимало досліджень вітчизняних фахівців [1—12].

Комплексному вивченню явища гібридної війни в перспективі агресії РФ проти України присвячено колективну монографію вчених Національного інституту стратегічних досліджень під керівництвом академіка НАН України В. Горбуліна [3]. У праці розглянуто причини й передумови російської агресії та стратегічні цілі. Автори монографії зазначають, що "гібридну війну у загальному вигляді розуміють як воєнні дії, що здійснюються шляхом поєднання мілітарних, квазімілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших цілей з метою досягнення стратегічних політичних цілей. Специфіка такого поєднання полягає в тому, що кожний із військових і невійськових способів ведення гібридного конфлікту застосовується у воєнних цілях та використовується як зброя" [3, с. 19].

Важливим для соціально-комунікативного підходу дослідження гібридних війн є положення про те, що "термін "війна" у широкому сенсі застосовується у сферах, які не передбачають будь-якого використання військової зброї, наприклад, **інформаційна, економічна, політична війна**" [3, с. 26]. Всебічно і критично в монографії досліджено передумови гібридної агресії, головними з яких визначено: фасадну демократію і надмірну централізацію влади України; декларативність політики безпеки; енергетичну, економічну, фінансову і транзитну залежність від РФ; недооцінку впливу "м'якої сили" [3, с. 205—251].

Для досягнення стратегічних цілей РФ використовує стратегію непрямої дії та "м'якої сили", технологію "керованого хаосу", інструментарій мережевих структур, що є складовими частинами інформаційно-мережевих війн. Цілями РФ є: федералізація України; референдум про зміну політичного устрою; компрометація політичної еліти; активізація діяльності проросійських мережевих структур з метою дискредитації влади [3, с. 198]. Значну увагу в дослідженні приділено питанням протидії агресії, реформуванню міжнародних безпекових інститутів і пошуку балансу сил під час гібридної війни.

У науковій монографії професорів В. Головченка і М. Дорошка розглянуто політичну складову російської агресії з "наголосом на її історичних витоках і

причинах" [4, с. 7]. Досліджуючи формування території сучасної Української держави, автори переконливо доводять абсурдність тверджень російської пропаганди щодо розмежування українських і російських земель, згідно з якими частина нинішнього простору України належала Росії. Значне місце в монографії відведено проблемі Криму в українсько-російських відносинах [4, с. 74—104]. Зокрема, аналізуючи наявні документи, автори роблять висновок, що "силова анексія Російською Федерацією українського Криму... вкотре підтвердила незмінне прагнення Росії інтегрувати Україну до нового варіанта імперії під зверхністю Москви будь-якою ціною" [4, с. 104].

Проблемі анексії Криму присвячено дослідження українського політичного експерта Т. Березовця [5], який у хронологічному порядку розглядає події в період із 18 лютого 2013 року до 18 березня 2014 року, коли Крим і Севастополь було офіційно включено до складу Російської Федерації. Автор ґрунтовно аналізує анексію Криму і зазначає, що "вівторок 18 березня 2014 року завершив багаторічну операцію російських спецслужб і Генерального штабу РФ з анексії Автономної Республіки Крим і міста Севастополя" [5, с. 367].

Соціолог І. Рущенко досліджує гібридну війну як соціальний проект. На його думку, структуру гібридної війни доцільно розглядати у двох вимірах: "Перший — діахронічний аспект — історія явища, ланцюг подій сторони, яка готує агресію, планує та здійснює наступальні військові дії. Другий — синхронний вимір — є констеляцією (збігом) елементів, які присутні на кожному з етапів розгортання подій у часі і просторі" [6, с. 101].

Автор робить реконструкцію гібридної війни і доходить висновку, що її готували кілька років, було сформовано "п'яту колону", розроблено комплекс підривних соціальних технологій, які застосовували під час воєнних дій і в тилу країни-мішені. Використовуючи стратегію "м'якої сили", розгорнуто потужну пропагандистську компанію. До методів і засобів гібридної війни автор відносить: економічну, енергетичну і пропагандистську війну; підбурювання до антиурядових виступів; воєнні провокації та збройне вторгнення [6, с. 115].

За визначенням Є. Магди, "гібридна війна — це прагнення однієї держави нав'язати іншій (іншим) свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру і без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права" [7, с. 4]. На думку автора, однією з причин гібридної агресії Росії є те, що Україна — її єдиний конкурент на пострадянському просторі. Чи не основною формою, якої набуває ця агресія, є інформаційна пропаганда, спрямована як усередину країни, так і за її межі. В Україні вона проявляється в поширенні фейків, панічних настроїв, неконструктивній критиці влади й маніпуляціях щодо історії й культури.

Інше визначення гібридної війни наводить професор В. Ліпкан у роботі "Сутність гібридної війни

проти України": "Суть гібридної війни полягає в тому, щоб одна домінуюча група управління (*альфа група*, незалежно від того держава це чи могутня транснаціональна корпорація, синдикат) підкорила і створила необхідні та достатні умови для підкорення іншої соціальної групи (соціальної системи, громадянського суспільства, держави тощо), при цьому не встановлюючи повного та тотального контролю над суверенітетом і територією, іншими важливими, але не життєво необхідними атрибутами, що супроводжується також капітуляцією збройних сил" [8].

Варті уваги праці Ю. Федорова [9], В. Ткаченка і М. Дорошенка [10], О. Задорожного [11] та інших дослідників, які розглядають теорію і практику ведення гібридних війн РФ у Криму й на сході України. Автори наголошують на особливості цих конфліктів щодо застосування збройних сил держави-агресора, яке може бути латентним і не обов'язковим. Аналіз наведених джерел свідчить, що, дотримуючись концептуально різних поглядів, науковці не мають одностайної думки стосовно трактування поняття "гібридна війна".

Вивчення соціальної природи гібридної війни як основи еволюції РФ не самоціль. Головною метою дослідження є відстеження процесу розгортання умов комунікаційної взаємодії в російському суспільстві після двох війн у Чечні. Начальник Генерального штабу Збройних сил РФ В. Герасимов, виступаючи в січні 2013 року в Академії військових наук, зазначив, що новітня військова тактика докорінно змінюється і "акцент змістився на використання політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів разом із застосуванням протестного потенціалу місцевого населення. Все це має супроводжуватися прихованими військовими операціями — наприклад, методами інформаційної війни і задіянням спецназу... Відкрите використання сили, часто під прикриттям миротворчої діяльності та посередництва у вирішенні кризи, має застосовуватися на фінальній стадії, як правило, щоб домогтися повної перемоги у війні" [12, с. 12]. Усім цим ознакам відповідають дії під час анексії Криму і прихована агресія в Донецькій та Луганській областях.

Гібридна війна жодним чином не відрізняється від інших. Усі війни у світі в усі часи велися в різних площинах і були не лише зіткненням армій. Це і війна економік, і протистояння в фінансовій, інформаційній та дипломатичній сферах. Питання лише у пропорціях. Справді, нині менше застосовують воєнні механізми, оскільки ефективнішими виявились інші. Гібридна війна характеризується тим, що воєнні операції мають лише допоміжний характер, значно важливіші — інформаційні дії, енергетичне протистояння, війна за свідомість. Гібридна агресія Росії — це, серед іншого, поєднання помилок України і ставлення до РФ Заходу, який багато років сприймав нашу державу крізь призму російського інтересу [13].

Важливим висновком означених досліджень є потреба нагального створення національної стратегії

протидії гібридній війні, що спиратиметься на власні економічні, інформаційні, політичні та інші ресурси задля захисту суверенітету і цілісності України. Це завдання потребує докладного опрацювання теоретичних і практичних методів, конкретних алгоритмів ведення гібридних війн.

2. Інформаційно-мережевий інструментарій гібридних війн

Широке використання інформаційно-мережевих підричних технологій в умовах гібридної боротьби, що загострюється, спричиняє послаблення системи глобальної безпеки, деформація й роздробленість якої призводять до зростаючої хаотизації міжнародних відносин. В умовах складної геополітичної реальності постають нові види конфліктів, що поєднують традиційну військову потужність з політичною, інформаційною, фінансово-економічною та іншими складовими.

Гібридна війна має власну специфіку, якій притаманна послідовність дій агресора як елементу мегапроекту ведення війни. Дослідники, враховуючи досвід російської агресії в Україні, вирізняють три етапи гібридної війни [6, с. 101]: підготовчий, "м'якої сили" і збройного силового протистояння, або "гарячу фазу".

Перші два етапи реалізуються за допомогою інформаційно-мережевого інструментарію: розробляється стратегія і тактика війни, забезпечується фінансова підтримка всіх її етапів, ведеться інформаційна війна, формується "п'ята колона", розв'язуються енергетичні, фінансові та економічні конфлікти.

Аналіз подій на пострадянській території початку XXI ст. доводить, що владні структури РФ випробували стратегію "м'якої сили" і технології "керованого хаосу" на територіях колишніх радянських республік, а саме — Балтійських країн, Грузії, Молдови, України.

Наприклад, естонська криза 2007 року, коли Росія "як привід для наступу, використала постанову уряду Естонії про перенесення військових поховань з центру Таллінна до цвинтаря" [6, с. 109]. Розпочалася інформаційна війна зі звинувачення естонців у фашизмі, було сформовано "п'яту колону". Для створення хаосу активізувалися проросійські сили. "Вночі 26 квітня в центрі естонської столиці сталися заворушення, на вулиці вийшли проросійсько налаштовані хулігани, які скандували ворожі до Естонії гасла; вони вчинили погроми: били вітрини та підпалювали автобусні зупинки" [6, с. 109]. Заарештованих поліцією хуліганів у російських мас-медіа представлено героями. Отже, на практиці було випробувано застосування стратегії непрямих дій і "м'якої сили" для створення хаосу.

Інша ситуація склалася у відносинах Росії та Грузії. Спочатку велась економічна війна: обмеження на імпорт вина, коньяку, фруктів, мінеральної води. Згодом — дипломатична (відкликання посла), фінансова (перервано банківський зв'язок), газова (вдвічі

піднято ціну на газ). Проте блокада товарів, війни у різних сферах не зламали Грузію і в серпні 2008 року розпочалася п'ятиденна військова компанія: "Зі слів Саакашвілі, Росію у серпні 2008 р. особисто зупинив президент США Дж. Буш, який розпорядився привести у бойову готовність та перебазувати певні військові частини" [6, с. 112].

Передумови гібридної війни в Україні характеризуються відчутною економічною і фінансовою залежністю від РФ. "За цих умов значна кількість запроваджених економічних реформ (зовнішньоекономічна та валютна лібералізація, приватизація, лібералізація підприємницької діяльності тощо), які подекуди здійснювали "шоковий" вплив на соціально-економічну динаміку країни, не привела до якісної трансформації економіки. Про це свідчить кількарізне відставання України за ключовими соціальними та економічними параметрами розвитку від європейських, насамперед колишніх соціалістичних країн, які системно реалізували європейську інтеграцію" [3, с. 218]. Такий стан призвів до критичної ситуації в економіці, "жебрацьких соціальних стандартів" і надав "...РФ широкі можливості для внутрішньої дестабілізації в Україні та досягнення цілей гібридної війни" [3, с. 219].

Харківський соціолог І. Рущенко [6, с. 113] вважає 1999—2003 роки першою фазою гібридної війни в Україні, коли після Другої чеченської війни російське політичне та військове керівництво розпочало формувати "п'яту колону" на території незалежної держави. Цьому сприяли спільне інформаційне поле, наявність потужного російського лобі, поширення ідеологій слов'янської єдності та "руського світу".

Важливим чинником успішного ведення інформаційно-мережевої війни був поділ українського істеблішменту на сегменти — проєвропейський, панівний проросійський і україноцентристський. Тоді активізувався політичний тиск на Президента Л. Кучму, який призначив своїм наступником лідера Партії регіонів В. Януковича.

Другою фазою війни І. Рущенко вважає 2003—2005 роки. На його думку, у той період відбулася підготовка до зміни влади та просування проросійського кандидата в президенти, який зможе повернути курс України на зближення з Росією, а фактично на ліквідацію української незалежності [6, с. 113]. У цій фазі широко використовувалася пропаганда досягнень російської економіки, на екранах телебачення демонструвалися російські фільми, розгорталася виставкова діяльність, застосовувалися й інші складники "м'якої сили".

Третя фаза (2005—2010 роки) характеризується активним веденням інформаційної, енергетичної (газової), фінансової та торгової війн, інтенсивним формуванням мережевих структур у східних і південних регіонах для проведення замовних соціологічних досліджень і пропаганди досягнень РФ в економічній і соціальній сферах.

Після обрання президентом України лідера Партії регіонів В. Януковича розпочалася четверта фаза гібридної війни (2010—2014 роки) — з використанням стратегії непрямих дій і "м'якої сили", технології "керованого хаосу", активно формувалася "п'ята колона". Навіть на чолі силових структур було поставлено кремлівських фігурантів. Скорочувалась армія, провокувалася газова криза, велася війна в економічній і фінансовій сферах. Інтелектуальна складова національної безпеки зазнала кардинальних змін. Зокрема, 2 квітня 2010 року було ліквідовано дві важливі установи: Інститут проблем національної безпеки та Національний інститут міжнародної безпеки, що призвело до значного зниження оборонного потенціалу країни та втрати можливості зміцнення інтелектуальної складової безпеки нації [6, с. 125].

3. Алгоритм інформаційно-мережевого інструментарію гібридної війни

Соціально-комунікаційний інжиніринг інформаційно-мережевого інструментарію гібридної війни до початку активної фази дає змогу відтворити алгоритм підготовки і ведення війни, який охоплює такі операції:

1. Початок процесу

1.1. Ситуаційний аналіз об'єкта агресії та формулювання завдання інформаційно-аналітичної роботи:

— адаптивне управління збиранням інформації з метою вирішення завдань у ситуаціях, що змінюються;

— аналіз та оцінювання отриманої інформації в контексті цілей управління, виявлення суті спостережуваних процесів і явищ;

— побудова моделі предметної галузі та об'єкта досліджень, середовища його функціонування, перевірка адекватності моделі та її корекція.

1.2. На основі моделі розробляється ідеологема гібридної війни:

— концепції "слов'янський світ", "руський світ", "спільний дім", "повернення до рідного дому";

— розроблення низки мемів — "бандерівці", "нацисти", "хунта".

1.3. Формування системи ведення агітації, пропаганди та зомбування пересічних громадян:

— планування і реалізація програми "інформаційне суспільство" з метою стовідсоткового охоплення російськомовного населення земної кулі;

— синтез програм і передач каналами телебачення і радіомовлення з пропагандистським контентом.

1.4. Розгортання багаторівневої мережевої структури "п'ятої колони" на терені держави-мішені з:

— представників державної еліти і регіональних лідерів, парламентських партій і фракцій, громадських організацій;

— "зелених чоловічків", "політичних туристів", "ситуативних активістів", заробітчан;

— менеджерів, "продажної еліти".

1.5. Конструювання підривних соціальних технологій — операцій базового ефекту:

— введення в інформаційний простір відомостей про корупцію чи хабарі патріотично налаштованих депутатів і представників органів влади з метою їх дискредитації;

— використовуючи можливості "п'ятої колони" і агентурних мереж, на системній основі здійснюється "демонізація" вищого військово-політичного керівництва, розхитуються військово-політичні та економічні союзи.

2. Ситуаційний аналіз результатів ІМВ

2.1. Синтез нового знання (інтерпретація результатів, прогнозування), необхідного для вирішення завдань управління.

2.2. Доведення результатів аналітичної праці (нового знання) до суб'єкта управління (структури або особи, що приймає рішення).

3. Оцінка результатів ситуаційного аналізу і прийняття рішень:

— введення нових складників "м'якої сили" для продовження інформаційно-мережевої війни і перехід до пункту 1.3;

— перехід до активної фази.

4. Активна фаза гібридної війни

"На прикладі російсько-української війни можна побачити такі її особливості:

— війна не оголошується, більш того, вона на цьому етапі маскується;

— агресор не висуває відкрито ультиматумів або вимог з територіальними, політичними чи матеріальними претензіями, він діє фактично чужими руками, створюючи хаос на території країни-жертви;

— гармати мовчать, а стратегічний успіх досягається "мирними" засобами;

— неадекватність дій країни-жертви (якщо агресор діє за продуманим планом та покроковим алгоритмом, то жертва агресії відповідає хаотичними і спонтанними діями, не усвідомлюючи в повному обсязі стратегії й тактики агресора" [6, с. 133].

Важливим етапом організації інформаційно-мережових операцій у гібридній війні є процес планування та ухвалення рішень, який розпочинається з аналізу ситуації — зовнішніх і внутрішніх умов і середовища, в якому відбуватиметься операція. На цьому заснована процедура прогнозування як найважливіший елемент базової моделі організації війни та її адаптивних архетипів.

Державні структури і населення України загалом виявилися мало підготовленими до оперативного й адаптивного реагування на пов'язаний із гібридною війною широкий спектр викликів, ризиків, небезпек і загроз. Внаслідок цього сучасну дійсність все більше відзначають глобальна військово-політична, соціальна, фінансово-економічна нестабільність, цивілізаційні суперечності в культурно-світоглядній сфері, які у сукупності провокують зростаючу хаотизацію міжнародних відносин.

Список використаної літератури

1. Сенченко О. Інформаційно-мережеві війни: теорія, моделі, алгоритми / О. Н. Сенченко. — Київ : КІТ, 2017. — 348 с.
2. Сенченко О. Мережевий інструментарій нових війн / Оксана Сенченко // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 1. — С. 37—41.
3. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. — Київ : НІСД, 2017. — 496 с.
4. Головченко В. Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження / В. І. Головченко, М. С. Дорошко. — Київ : Ніка-Центр, 2016. — 183 с.
5. Березовець Т. Анексія: Острів Крим. Хроніки "гібридної війни" / Т. В. Березовець. — Київ : БрайтСтарПаблішинг, 2015. — 391 с.
6. Руценько І. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога : монографія / І. П. Руценько. — Харків : ФОП Павленко О. Г., 2015. — 266 с.
7. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти / Є. В. Магда. — Харків : Віват, 2015. — 302 с.
8. Ліпкан В. А. Сутність гібридної війни проти України. — Режим доступу: <http://goal-int.org/sutnist-gibridnoi-vijni-proti-ukraini/>. — Назва з екрана.
9. Федоров Ю. "Гібридная" война по-русски: агрессия России против Украины / Ю. Федоров. — Киев : Центр исслед. армии, конверсии и вооружения : Бизнес-полиграф, 2016. — 175 с.
10. Ткаченко В. Россия: беспутье / В. Ткаченко, Н. Дорошенко. — Киев : МВЦ Медінформ, 2016. — 134 с.
11. Круглий стіл УАМП з міжнародно-правових питань "гібридної війни" : тези доп. учасників круглого столу, [Київ, 12 лип. 2016 р.]. — Київ : Укр. асоц. міжнар. права : ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. — 62 с.
12. Тимченко Л. Информационная война — важная составляющая гибридной войны. Круглый стіл УАМП з міжнародно-правових питань "гібридної війни" : тези доп. учасників круглого столу, [Київ, 12 лип. 2016 р.]. — Київ : Укр. асоц. міжнар. права : ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. — С. 24—27.
13. Фельштинский Ю. Третья мировая: Битва за Украину / Ю. Фельштинский, М. Станчев. — Киев : Наш Формат, 2015. — 456 с.

Рассмотрено одно из важнейших направлений использования социально-коммуникационного инжиниринга для определения сути и эволюции гибридных войн, составной частью которых есть информационно-сетевые войны, как совокупность условий, которые обеспечивают их организацию, смысловое наполнение, способствуют достижению государством-агрессором своих целей. Приведен алгоритм применения информационно- сетевого инструментария в гибридных войнах.

One of the most important directions of using social and communication engineering to determine the essence and evolution of hybrid wars is considered, where the integral part is the information network warfare as a set of conditions that ensure their organization and semantic content, they contribute to the achievement by the aggressor state of its goals. It is given the algorithm for the information network tools application in hybrid wars.

Надійшла до редакції 13 травня 2017 року